

dobových textů odhaluje podstatu konfesních sporů, jak byly prezentovány ve středověké tvorbě, která v těchto polemikách vykazuje znaky jisté pre-publicistiky a především tehdejší propagandy. Konstatuje zaměření textů především na vlastní publikum, tedy jisté cyklické, uzavřené myšlení, které, až na vzácné výjimky, nemá za úkol otevírat plnohodnotnou diskusi nebo uvádět argumenty protivníka, ale posilovat víru ve vlastních řadách. V *Životě Stěfana Permského* uvádí Jepifanij toto téma v rozhovoru a následném soupeření mezi světcem a domorodým šamanem Pamem, obhájcem staré víry a zvyků. Zcela evidentně z této polemiky vyniká neprostopnost dvou mentálních světů, které si navzájem nerozumí, což ovšem reflektuje i sám autor legendy. Je však pochopitelně otázka, nakolik tato „neprostopnost“ byla reálnou a nakolik vyplývala z literárního žánru. Zápas a soutěžení mezi představiteli obou kultur přirovnává autorka k ordálu a uvádí k němu řadu analogií z podobně motivovaných textů středověké Evropy. Zároveň věroučný zápas pojatý jako „boží soud“ dává do souvislosti s potřebou zázraků, které středověké prostředí vyžadovalo ve vztahu ke světcům jak pro živý kult, tak pro literární texty. I zde Komendová dokládá podobné tendence, které lze vystopovat z jiných textů evropského křesťanství. Můžeme jen doplnit, že základním předobrazem (či pre-textem) pro tyto věroučné zápasy je zřejmě souboj proroka Elijáše s Baalovými proroky na hoře Karmel, jak je popsán v První knize královské.

Máme tedy před sebou knihu napsanou zkušenou badatelkou, která díky své pečlivé a invenční práci s texty dokáže čtenáře uvést do myšlení středověké Rusi a z jednoho legendistického textu utkat tapisérii literárních, textových a myšlenkových souvislostí. Její monografie je nepochybným přínosem a zasluží si pozornost. Je rovněž chvályhodným počinem, že nakladatelství Argo zařadilo tuto knihu do edice *Každodenní život*, a tak vyvážilo převážně západně orientované zaměření této řady i tématem slovanským a východoevropským.

MICHAL TĚRA

EDICE A POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

Regesty listin uložených v Horním Slezsku – Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku, ed. Antoni BARCIAK – Karel MÜLLER a kol., Svazek I. (do r. 1400), Uniwersytet Wrocławski, Zemský archiv v Opavě, Wrocław – Opava 2004
158 s., ISBN 80-86388-17-4

Svazek II. (1401–1450), Zemský archiv v Opavě, Archiwum państwowe w Opolu, Archiwum państwowe w Katowicach, Opava – Opole – Katowice 2011
346 s., ISBN 978-80-86388-88-5

První dva svazky regist listin týkajících se středověkých dějin Horního Slezska jsou výsledkem dlouholeté spolupráce kolektivu českých a polských historiků a archivářů. Úvod prvního svazku stručně představuje přípravné práce zahájené v polovině devadesátých let 20. století i zásady, podle kterých byla ediční řada vytvořena. Do registáře bylo zahrnuto celé historické území Horního Slezska včetně českého Slezska.

Oba svazky obsahují především písemnosti uložené ve státních archivech v Katovicích (a jeho pobočkách v Těšíně, Pštíně a Ratiboři), Opolí a Opavě. Soupis zahrnuje také listiny zjištěné v muzeích, knihovnách či ve farních archivech, a cílem celého projektu tak je podchycení všech písemností nacházejících se na historickém území Horního Slezska. Z tohoto důvodu nebyly do registáře zahrnuty listiny uložené v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě (zejména z fondů Arcibiskupství olomouckého). Zařazeny byly naopak listiny z podřízených okresních archivů, které sídlí na území Horního Slezska nebo jejichž sběrné obvody alespoň zčásti zahrnují toto teritorium (Opava, Bruntál, Jeseník, Karviná, Frýdek-Místek, Nový Jičín), a dále také listiny z Archivu města Ostravy.

Vnitřní skladba registáře zohlednila schéma používané v souběžně vydávaném katalogu dolnoslezských listin. Registář je zpracován dvojjazyčně – listiny z území českého Slezska jsou zpracovány česky, listiny z polských archivů potom v polském jazyce. Jednotlivá hesla

obsahují pořadové číslo (každý svazek má svoji řadu), moderní dataci písemnosti (včetně uvedení původní datační formule), místo vydání, stručný regest, úplný přehled svědků listin včetně originálního znění osobních jmen i místních názvů. Zahrnuty jsou stručné údaje o fyzickém stavu listin a pečeti (ale bez bližšího popisu pečetního pole), uložení dané písemnosti v citovaných archivech a odkaz na případné starší edice a registáře. Vedle listin byly do registáře zahrnuty i některé další písemnosti, především listy, editoři zohlednili i zápisy v kopiářích a zejména různé pozdější opisy, sahající často až do 19. století.

Jednotlivá regesta tak s ohledem na zařazení jmen svědků (včetně zmiňované původní podoby u všech jmen v rámci každého hesla) představují významný prosopografický pramen, samotný obsah písemností po věcné stránce je naproti tomu v některých případech zúžen jen na základní, jednovětnou informaci, a spíše se tak jedná o katalogový než regestový záznam. Malá úvaha na okraj – podrobnější regest mohl být zvolen u písemností, které dosud nebyly editovány či alespoň regestovány ve starších pracích (platí to zejména pro druhý svazek).

První svazek hornoslezského registáře obsahuje celkem 235 regestů (včetně inzertů) z let 1247–1400 s tím, že přibližně tři čtvrtiny písemností se týkají druhé poloviny 14. století. Většina písemností pochází ze státního archivu v Opolí (celkem 138, zpracovali je A. Pobóg-Lenartowicz, E. Wólkiewicz, J. Domska, K. Krawczyk, R. Łuczaków-Makłowicz, M. L. Wójcik a I. Pietrzyk) a v Opavě (celkem 86, zpracoval je K. Müller), listiny z Katovic zregestovali W. Gojniczek, Z. Jedynak a S. Wraclawek. Druhý svazek, zahrnující první polovinu 15. století, obsahuje 629 regestů. Také zde více jak dvě třetiny písemností pochází z archivu v Opolí (včetně bohatého archivu města Nisy) a zpracovali je A. Starczewska-Wojnar, R. Górny, H. Niestroj a E. Wólkiewicz. Opavské listiny (celkem 129) zregestovali P. Kozák, I. Moravcová a K. Müller, katovické (celkem 36) potom Z. Jedynak. Celkové redakce obou svazků se ujali A. Barciak a K. Müller.

Oba svazky obsahují podrobné, pečlivě vyhotovené rejstříky osob a míst, které kopírují dvojazyčnost regestů. Pro první svazek je zpracovala Iwona Pietrzyk, pro druhý Petr Kozák. Nezbytnou součástí jsou seznamy zkratk a soupis citovaných starších edic a literatury.

Regesta hornoslezských listin budou dovezena do roku 1500, další dva svazky, které zahrnují období druhé poloviny 15. století, se v současnosti již připravují (dle laskavého sdělení

Karla Müllera). Projekt registáře je dokladem užitečné mezinárodní spolupráce a velmi vítaným a nepřehlédnutelným přínosem ke slezské medievistice.

DALIBOR JANIŠ

Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1419 aug. 16.). Tomus VII. Fontes Archivi terrae Moraviae Brunae, ed. Pavel KRAFL, Historický ústav AV ČR, Praha 2010

496 s., ISBN 978-80-7286-172-9

Nový svazek regest z doby Václava IV., edičně připravený Pavlem Kraflem a graficky odlišný od ostatních svazků této řady, přináší zpracování fondů Moravského zemského archivu v Brně. Součástí MZA je dnes také řada sbírek, více či méně organicky vzniklých během 19. století, stavovské listiny a rukopisy a rozsáhlé klášterní fondy. Dostáváme tedy do rukou registář značně důležitý z hlediska zpřístupněných listin, ale i náročný na přípravu, neboť jednotlivé písemnosti jsou rozptýleny v desítkách fondů (oporou při orientaci v části z nich jsou precizně zpracované inventáře M. Švábenského, které obsahují také podrobné údaje o písemnostech uložených v jiných fondech a výrazně přesahují úroveň běžného inventáře, takže badateli ušetří velký díl heuristické práce). Editor shrnuje excerpané fondy ve vysvětlující předmluvě, otištěné v češtině a v textově odlišné podobě i v angličtině (anglická verze je ve skutečnosti totožná s článkem editora ze sborníku *Almanach medievisty-editora*, Praha 2011). Připojeny jsou též soupisy rukopisů, v nichž se regestované písemnosti nacházejí, a soupis citovaných edic a literatury.

Následuje regestová část, připravená podle dnes platných zásad, jež dílem reagují na kritiku vznesenou proti starším svazkům václavských regest. Kraflovo zpracování je proto oproti dílům věnovaným např. třeboňskému nebo opavskoolomouckému zemskému archivu logičtější a přesnější. Záhlaví regestu tvoří převedená datace písemnosti, vlastní registry shrnují základní informace z textu listiny, jsou formulovány latinsky a v případě, že jazykem listiny byla čeština nebo němčina, doplněny ještě o regest v jazyce originálu (zásady struktury regestu a transkripce jmen shrnuje editor jasně v předmluvě). Evidovány jsou kancelářské a dorsální poznámky, pečeti včetně jejich stručného popisu, místo